

Posudek diplomové práce Bc. Jany Alferyové *Tělo, tělesnost a identita v románu Klub rváčů*

Jana Alferyová ve své diplomové práci interpretuje román současného amerického prozaika Chucka Palahniuka *Klub rváčů* (*Fight Club*, 1996, česky ve dvou různých překladech 2000, 2011) z hlediska problematiky tělesnosti a identity v kontextu populární kultury a literárního postmodernismu. Tento vícerovinný, teoreticky ambiciózní přístup k textu románu považuji za silnou stránku její práce: nelze pochybovat o tom, že uvedená témata a kontexty jsou ve vztahu ke *Klubu rváčů* relevantní (dokonce se nabízejí takřikajíc „v prvním plánu“, což ale nepokládám za nedostatek jejího textu). Druhou stránkou věci je, jak se Janě Alferyové podařilo tyto interpretační možnosti vytěžit a skloubit do syntetičtějšího obrazu; v tomto ohledu se jedná o úspěch pouze částečný.

Práci lze rozčlenit na dva oddíly, teoretický (1. Tělo a 2. Identita) a interpretační (3. Klub rváčů). V kratším, teoretickém oddílu si Jana Alferyová buduje zázemí různých koncepcí tělesnosti (Fiske, Bachtin, Assmann, Murphy, Bauman ad.; dále Merleau-Ponty, Patočka), identity a genderu (přibývají mj. Foucault a Butler). Většinou jde spíše o dotknutí se jednotlivých konceptů a výběr autorů je poněkud eklektický (zejm. hlubší souvislosti a kombinovatelnost sociálně konstruktivistických a fenomenologických přístupů nejsou nijak samozřejmé). V interpretační části, rozdělené na jednotlivé problémové okruhy, se pak nastavený rámec teoretických témat (tělesnost, identita, popkultura, postmodernismus) víceméně udržuje a přistupují soustředěnější interpretační průhledy k Palahniukovu románu (mýtus, nespavost, jazyk, spása, moc).

Tělesnost se v práci stává zastřešujícím pojmem. Diplomantka se jí navíc zabývá nejen v samotném textu románu, ale i v prostoru jeho přijetí v rámci populární kultury. Zde příhodně vychází z Fiskeho teorie kulturní apropriace a „populárních požitků“ těla (s. 11; 21–24); *Klub rváčů* nepochybně čtenářovu tělesnost jako sdílené pouto využívá, apeluje na ni a útočí. Tělesnost je pak také ústředním bodem toho, co bych označil za hlavní interpretační výkon diplomové práce, který se soustřeďuje do kapitol 3.4 až 3.8. (s. 34–52). Pro celý text je příznačná určitá roztěkanost, podléhání dílčím inspiracím, nicméně tato argumentace je podána v dosti srozumitelném oblouku.

Podle Jany Alferyové je narativ románu cestou od vyvlastněného a ovládaného korporátního těla k tělu „porušenému, zničenému, poškozenému“ (s. 9), ale skrze tuto destrukci osvobozenému. K tělu, které se vymyká z kultury a hledá „spásu“ mimo určenost jazykem, v tělesnosti jako takové. (V otázce smyslu záměrné destrukce vlastního těla by mohlo být zajímavé např. srovnání s klasikou „žánru“, Ballardovým románem *Bouračka*, 1973, česky 1995.) Kultuře a jazyku je přisouzena neautenticita, zatímco kluby rváčů, o nichž se nemluví, v nichž těla mlčí a jsou dobrovolně a s požitkem ničena, autenticitu navracejí. (Bylo by možné se ptát, jak je tato opozice kompatibilní s využívanou teorií genderové performativity Judith Butler.) Těla, která se podřizují režimu klubů rváčů

a „projektu“ jejich vládce Tylera Durdena, se však opět stávají předmětem biomoci; možnost „spásy“ je tedy dvojnásobná a pochybná.

Tato interpretace, jakkoli není překvapivá, je každopádně zajímavá a zřetelně traktovaná. Vyzdvihl bych zvláště motiv „nespokojenosti v korporátní kultuře“ (či přímo v kapitalismu?), nevolnosti ze stereotypního a deindividualizovaného života, kompenzované utopií destrukce společenského řádu (revoluce?) přinášející obrodu. Na řadu tak přichází právě tělesnost, mýtus – a také „obrozená“ maskulinita. V tomto ohledu je třeba upozornit, že téma genderu, kterého se Jana Alferyová dotýká v teoretickém oddílu, zůstává v dalším textu spíše nevyužito, ačkoliv román přináší pozoruhodnou reprezentaci maskulinity, v mém čtení karikaturní či snad abjektivní povahy (zatímco počet i význam ženských postav je značně redukován, což je rovněž zajímavé téma). Podstatné je též kontroverzně vyznívající téma moci a možnosti osvobození ryzí negativitou skrze tělo: jde o zvláštní verzi utopického (a současně dystopického) pohledu, ve světě románu totiž existuje jen dynamika destrukce a následné očekávané obrody, román jako by odmítal jakoukoli diferencovanější politiku.

Jak již bylo uvedeno, Jana Alferyová k vymezení pojmů, s nimiž nakládá, využila poměrně bohatou sekundární literaturu, mnohdy se ovšem jedná spíše o lokální odkazy či citace než o jejich hlubší vytěžení. Komplexnější aplikace menšího počtu pojetí a větší soustředění na omezenější okruh otázek by možná přinesly přesvědčivější výsledek. Na druhou stranu je však snaha teoreticky promýšlet a zakotvit každý z důležitých pojmů hodna ocenění.

Argumentační výstavba textu diplomové práce je poněkud nevyrovnaná. Struktura vyznačená rozdělením do částí a kapitol je sice zřetelná, zejména v interpretační části se ovšem často oslabuje koherence výkladu, vznikají různé argumentační vsuvky a zkratky. Hlavní linii výkladu pak není snadné sledovat. Také stylistická a formulační úroveň textu je kolísavá, výjimkou nejsou nepropracované nebo i defektní formulace (s. 19 nahoře, 29 nahoře ad.) a publicistický způsob vyjadřování úroveň textu snižuje (s. 8: „na úsvitu nového milénia“, 22: „další romány ... na sebe nenechaly dlouho čekat“ atd. atp.). Text rovněž obsahuje ne zcela zanedbatelný počet chyb a drobných nedostatků.

Další připomínky a náměty: Diplomantka prokazuje dobrou jazykovou vybavenost, mohla proto výběrově zohlednit i cizojazyčné interpretace románu. Citace v cizích jazycích by bylo vhodné přeložit, v poznámce pod čarou pak případně připojit i v originále (s. 11, 15, 23 ad.). Seznam primární literatury uvádí jen vydání *Klubu rváčů*, ostatní beletrie je nelogicky zařazena v literatuře sekundární.

Celkově nicméně práce Jany Alferyové prokazuje schopnost pokročilého konceptuálního myšlení o literárním textu s využitím náročné sekundární literatury a splňuje požadavky kladené na magisterskou diplomovou práci. **Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji jako velmi dobrou.**